

TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI'NIN 2016 ENTEGRE RAPORU ÜZERİNE BİR ANALİZ

Naciye ALEVOK İZCİ¹

ÖZ: Entegre Raporları işletmelerin finansal olan ve finansal olmayan raporları içermekte olup, yatırımcıların işletme ile ilgili yatırım kararlarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca bu raporlar çeşitli ve karmaşık bilgileri daha kolay anlaşılır ve ulaşılabilir hale getirmiştir. Bu raporlama sistemi ile hem işletmelerin farklı tiplerde rapor hazırlamasının da önüne geçmiş hem de yatırımcının istediği bilgiye kolay ulaşması ve raporlar arası karşılaştırma yapması sağlamıştır. Ayrıca bu raporlar işletmelerin hem geçmiş hem de gelecek ile ilgili bilgilerini içermektedir. Bu çalışmada entegre raporlamayla ilgili teorik bilgiler verilmiş olup Türkiye Sınai Kalkınma Bankası tarafından hazırlanan 2016 Entegre Raporunun detaylı analizi yapılmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Entegre Raporlama, Kurumsal Raporlama, Finansal Raporlama.

AN ANALYSIS ON 2016INTEGRATED REPORT FOR TURKISH INDUSTRIAL DEVELOPMENT BANK

ABSTRACT: Integrated Reporting includes financial and non-financial reports generated by the business, helping investors to get their business investment decisions right. It has also made various and complex information more understandable, systematic and easily accessible. With this reporting system, the companies have prevented the preparation of reports which are different from each other and so that the investor can easily access the desired information and compare the reports. Integrated Reporting includes both historical and futuristic information for businesses and gives businesses the opportunity to write their own original stories. In this study, theoretical information about integrated reporting is given and a detailed analysis of the 2016 Integrated Report prepared by TSKP has been made.

KEYWORDS: Integrated Reporting, Corporate Reporting, Financial Reporting.

¹ Dr. Öğrenci, naciyealevok@gmail.com

1. GİRİŞ

İşletmelerin üretim süreçlerinde makine ve emek kadar bilgi ve teknolojinin de önemli rolünden dolayı maddi olmayan varlıklar maddi olan varlıklar gibi öneme sahip olmaya başlamış fakat bu durum finansal tablolara yansımamıştır. Yani finansal tablolarda maddi olmayan varlık gösterimi kısır kalmakta ve işletmenin gerçek değeriyle defter değeri arasında farklılık ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı yatırımcılar firmanın gerçek değerini ölçmek için işletmeden çevre, çalışan hakları, sosyal durum gibi konularda bilgi talep etmeye başlamıştır. Ve sonuç olarak da çevre raporu, sürdürülebilirlik raporu ve entegre raporları gibi finansal olmayan raporlar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, "TSKB tarafından hazırlanan entegre raporlamanın incelenmesi amaçlanmış ve rapor IIRC tarafından belirlenen çerçeve, temel kavramlar ve prensipler göz önünde tutularak; Entegre Raporunun içerik öğeleri" değerlendirilmiştir. Çalışmanın bundan sonraki kısmında Kurumsal raporlamanın gelişimi ve entegre raporlama incelenecektir.

2. KURUMSAL RAPORLAMA KAVRAMI

Kurumsal raporlar hem finansal hem de finansal olmayan bilgileri içermektedir. İçerdiği bilgilerin kolay, anlaşılır, doğru ve kaliteli olması önem arz etmektedir. Bu raporlar işletme sahiplerine, ortaklarına, işletmenin çalışanlarına ve yatırımcılara bilgilendirmek amaçlı düzenlenir ve yayınlanır. Genellikle işletme yöneticileri ve analistler tarafından hazırlanır. Hazırlanan raporlar sermaye piyasası düzenleyicileri ile muhasebe ve denetim standartlarını düzenleyen kurumların belirlediği kurullarla uyumludur. Böylece belli bir standartla hazırlanan bu raporlar arasında kıyaslama ve karşılaştırma yapılabilir.

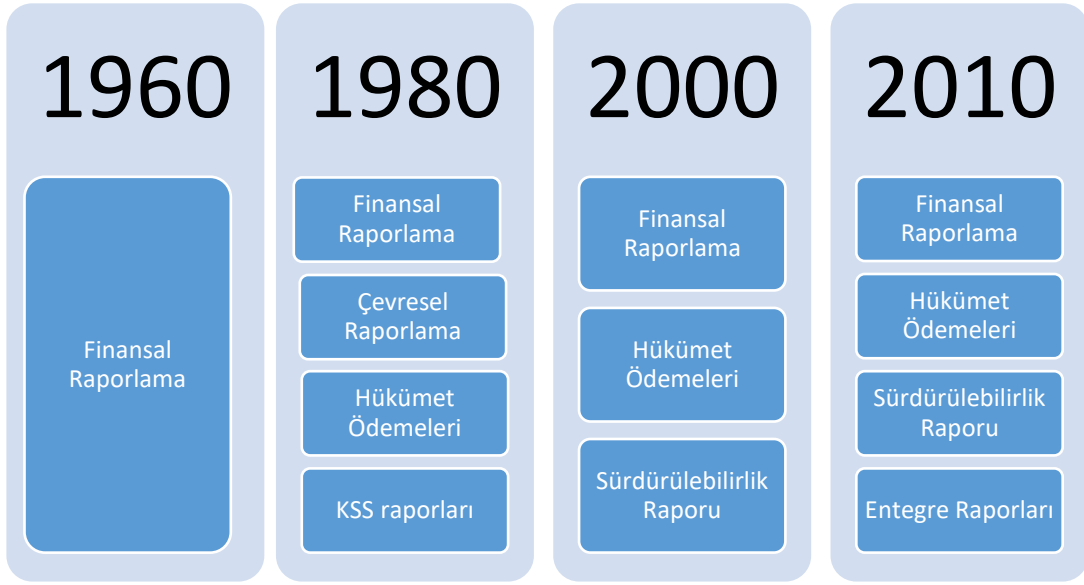
Finansal raporlar için standartlar mevcuttur ancak finansal olmayan raporlar için mevcut çerçeveler olsa bile finansal raporlarda olduğu gibi aynı güvence verilmesi mümkün değildir. Finansal olmayan raporlar için gönüllülük esastır.

2.1. Kurumsal Raporlamanın Tarihsel Gelişimi

Kurumsal raporlamanın kökeni tarımsal faaliyetlerin takasının yapılmasıyla tutulan muhasebe kayıtlarına kadar dayandığı söylenebilir. Fakat bu kayıtların tutulma ve yayınlama zorunluluğu 1930 yılında yaşanan büyük buhrana dayanmaktadır. ABD'de yaşanan bu kriz de yatırımcıların finansal piyasalara olan güvenini kaybettirdiği görülmüştür. Yaşanan olumsuzlukların ortadan kaldırmak amaçlı Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları'nı (US GAAP) ve ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu'nu (SEC) kurulmuş ve böylece borsada işlem gören firmaların finansal bilgilerini yayımlaması zorunlu hale getirilmiştir (Aras ve Sarioğlu,2015:21). Böylece hedeflenen yarımçı güveni tekrar kazanılmaya çalışılmıştır. Bu gelişmelerle beraber diğer ülke borsalarında işlem gören işletmeler de bu harekete katılmış ve finansal raporların yayınlanması tüm dünyada yaygınlaşmıştır. Lakin bu

oluşum bir sıkıntıyı da beraberinde doğurmuştur. Yayınlanan raporlar farklı kurallarla hazırlanıldığı için birbirleriyle karşılaştırma yapmak nerdeyse imkânsızdı. Bu sorunun çözümü içinde Kalkınma Örgütü, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC), Birleşmiş Milletler Ekonomik İş birliği ve (OECD) Uluslararası Menkul Kıymetler Örgütü (IOSCO) birçok kuruluş bir araya gelerek 1973 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi'ni (IASC) kurmuştur. Bu komite 2000 yılına kadar 39 TMS/TFRS yayınlamıştır (Köse ve Çetinel, 2017:163). Türkiye'de ise 1999'da 2499 sayılı SPK'na eklenen bir madde ile Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun kurulması kabul edilmiş ve 2002 tarihinde faaliyete başlamıştır. 01.01. 2013 yılı itibariyle yürürlüğe giren yeni TTK ile de TFRS'leri uygulama zorunluluğu getirirse de uygulamada yeterli alt yapının olmamasından kaynaklı ileri bir tarihe ertelenmiştir.

Şekil 1. Finansal Tabloların Tarihsel Gelişimi



Kaynak: ALTINAY, A.T. "Entegre Raporlama Ve Sürdürülebilirlik Muhasebesi", Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences Year, 3(25), 2016, 58.

Finansal raporlar işletmenin maddi varlıklarıyla ilgili bilgiler sunmaktadır. Fakat işletmeler sadece maddi varlıklardan oluşmamakta aynı zamanda maddi olmayan varlıklardan da oluşmaktadır. Yani maddi olmayan varlıklarında önemi giderek artmakta fakat bunlar finansal tablolarda yeterince yer bulamamaktadır. Bunun sonucunda da işletmenin gerçek değeri tam olarak bilinmemektedir. Örneğin, Ocean Tomo'nun 2011'de yaptığı araştırma sonucuna göre S&P 500 şirketin pazar değerinin neredeyse %80'ini maddi olmayan varlıklardan oluşmaktadır (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 21).

Yani finansal tablolar işletmenin tüm varlığını yansıtmada yetersiz kalmakta bunun sonucunda da yatırımcılar işletmelerden çevre, sosyal ve yönetim konularında bilgi talep etmektedir. Bu talebin sonucunda da çevre, sürdürülebilirlik ve entegre raporları meydana gelmiştir.

Çalışmanın bundan sonraki kısmında entegre raporlama incelenecektir.

3. ENTEGRE RAPORLAMA

3.1. Entegre Raporlamanın Gelişimi

1975 yılında Birleşik Krallık Muhasebe Standartları Yönlendirme Komitesi (UK Accounting StandardsSteeringCommittee) tarafından yayınlanan 'TheCorporateReport',da işletme raporları hazırlanırken entegre bakış açısıyla hem yatırımcıların hem yöneticilerin ihtiyacını karşılayacak bir rapor olması gerektiği vurgulanmıştır (Köse ve Çetinel, 2017:165). Daha sonra 1994'te yayınlanan King-I raporunda işletmelerin finansal olmayan bilgilerinin de raporlarda olması vurgulanırken 2002 yılında ikincisi yayınlanan King raporunda bir adım daha ileriye gidilerek işletmelerin hem finansal hem sosyal ve çevresel konularında raporlarında yer alması gerektiği vurgulanmıştır (Aras ve Sarioğlu, 2015:41). 2007 yılında ise Muhasebe Birleşik Raporlama Çerçevesi (Accounting for Sustainability-A4S-Connected)'nde entegre raporlamanın bugünkü çerçevesi oluşturulmuştur (Köse ve Çetinel, 2017:165).2009 yılına gelindiğinde ise Güney Afrika'da ilk duyurulmuş ve Güney Afrika'dan sonra, Brezilya, Danimarka, Portekiz, Fransa, Almanya, İngiltere ve İspanya'da entegre raporlama düzenlemişlerdir. Türkiye'de de bu duruma paralel gelişmeler yaşanarak IIRC iş birliği ile Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD) ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği liderliğinde Entegre Raporlama Platformu kurularak işletmeler arasında entegre raporu uygulanmasının yaygınlaşması hedeflenmiştir (Topçu ve Korkmaz, 2015: 7).

3.2. Entegre Düşünce

IIRC, entegre düşünceyi, "Bir kuruluşun çeşitli işletme ve fonksiyonel birimleri arasındaki ilişkileri ve kullandığı sermaye öğelerini aktif şekilde hesaba katmasıdır" olarak tanımlamaktadır.

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi entegre düşünceyi, "üst yönetimin değer yaratma sürecini ve bu sürecin nasıl uzun vadeli bir değere döneceğini yönetmesi" olarak tanımlamaktadır. İşletmenin tüm fonksiyonları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı hedefleyen entegre raporlama Entegre düşünce sonrası meydana gelmiştir.

3.3. Entegre Raporlamanın Tanımı

Entegre raporun ne anlama geldiğine ilişkin birçok tanımı bulunmaktadır. King ve Roberts'e göre entegre raporu, bir işletmenin faaliyetlerinde finansal ve sürdürülebilirlik konuları ile ilgili performansının gelecek nasıl bir değer yaratacağını (King ve Roberts,2017:91).

IIRC, entegre raporu, "Bir kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı nasıl sağlayacağını kısa ve öz bir şekilde bildirilmesidir" şeklinde tanımlamaktadır.

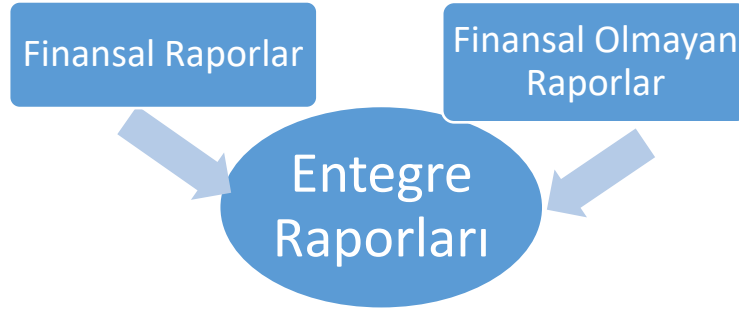
Güney Afrika Entegre Raporlama Konseyi (RSCA) ise kuruluşun performansı ile finansal ve sürdürülebilirlik raporlarının bir vücut olarak ortaya konması olarak yorumlamıştır. Başka bir tanıma göre

entegre raporlar, iş modeli, stratejik hedefler, bütüncül performans ve yönetim hakkında öz ve şeffaf bilgiler içeren raporlardır (Köse ve Çetinel, 2017:162). Fakat basitçe bir raporlama değildir, bütüncül bakış açısıyla yönetsel bir rapordur (Kaya, Aygün, Yazan,2016:86).

“Entegre raporlama, şirketin ekonomik, çevresel ve sosyal performanslarının paydaşlar tarafından tam anlamıyla değerlendirebilmesini ve böylece şirketlerin uzun vadede değer yaratmalarının daha kolay ölçülebilmesine imkân sağlayacaktır. Yani, entegre raporlama şirketin mali sorumluluğunun ve güvenilir pazarın en temel taşıdır”(Krzus,2012:66).

Kısaca entegre raporları işletmenin mevcut raporlarında bulunan çeşitli bilgiler arasında bağlantılar kurarak işletmenin gelecekte yaratacağı değerleri nasıl etkileyeceğinin resmini çizilmesidir denebilir.

Şekil 2 . Entegre Raporunu oluşturan raporlar



Finansal raporlar işletmenin sadece geçmiş bilgilerini içerir, finansal bilgiler odaklıdır ayrıca kısa vadeli değer yaratmayı hedefler ve halka açık şirketlerde zorunlu kılınmıştır. Sürdürülebilirlik raporları ise geçmiş ve gelecek bilgileri içerir, genellikle finansal olmayan bilgiler mevcuttur, uzun vadede değer yaratmayı hedefler ve gönüllü olarak hazırlanır. Entegre rapor ise hem finansal hem de finansal olmayan bilgileri içerir ayrıca kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı hedefler hem geçmiş hem gelecek odaklıdır, işletmeler tarafından gönüllü veya zorunlu olarak düzenlenir. Kısaca entegre rapor mali performansa ek olarak yaratılan değer, çevreye, sosyal itibara, insan sermayesine ve diğerlerine olan güven gibi tüm sürdürülebilirlik kritik faktörlerini dinamik ve karşılıklı ilişkilerini bütüncül olarak ele almaktadır (Elmacı ve Sevim,2017: 19)

3.4. Entegre Raporlamanın Amacı, İlkeleri, İçeriği, Getirdiği Yenilikler ve Faydaları

Entegre raporu bir işletmenin stratejisinden, kurumsal yönetimine, performansının ve beklentilerinin bağlamında kısa, orta ve uzun vadede nasıl değer yaratacağını kısa ve öz bir şekilde göstermeyi amaçlar. Ayrıca entegre raporu yatırımcılara bir işletmenin bir zaman dilimi içinde nasıl değer yaratacağını göstermektedir. Bundan dolayısıyla finansal ve finansal olmayan diğer konularda ilgili bilgiler içerir (IIRC: 2013:7).

IIRC' ye göre, entegre raporunun asıl amacı işletmelere kaynak sağlayacak tarafa işletmenin zaman içinde geleceği konumu resmetmektir. Bundan dolayı işletmelerin hem finansal hem de diğer konularda ilgili bilgilerini içerir.

Entegre raporlamanın amaçları şu şekilde sıralanabilir (<http://www.entegreraporlamatr.org/en/integrated-reporting/what-is-integrated-reporting.aspx>, E.T:19.12.2017):

- Finansal raporların kalitesini artırmak,
- Kurumsal raporlamaya bütüncül ve efektif bir bakış açısı sağlamak,
- Değer yaratmayı kısa orta ve uzun vadede teşvik etmek,
- Sermayenin finansal, fikri hakları, insan kaynakları, sosyal, ilişkisel ve doğal gibi unsurlarında hesap verilebilirliği sağlamak.
- Entegre raporu çerçevesi ilkelere dayalıdır.
- Kılavuzun ilkeleri ise şu şekilde sıralanmıştır (IIRC, 2013:16):
- Stratejik odak ve geleceğe yönelim,
- Bilgiler arası bağlantı,
- Paydaşlarla ilişkiler,
- Önemlilik,
- Kısa ve öz olma,
- Güvenilirlik ve bütünlük,
- Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik.

Ayrıca bu ilkeler özellikle büyük şirketlerin rekabet avantajını korumak amaçlıdır (IIRC, 2013:7, Aras ve Sarıoğlu, 2015:56).

Bir entegre raporu sekiz temel içerikten oluşmaktadır. Fakat içerik öğelerinin bir standardı yoktur yani her rapor kendine özgünlük taşır ve raporun içeriği işletmenin karşılaştığı koşullarca belirlenir çünkü İçerik Öğeleri sorular üzerinden oluşturulmuştur (IIRC, 2013: 24). Aşağıda yer alan unsurların entegre raporlarda yer alması bu raporların işlevselliğini artıracaktır (Topçu ve Korkmaz, 2015:15-16):

- Raporun Kapsamı ve Sınırları,
- Organizasyona Genel Bir Bakış ve Faaliyet Gösterilen Dış Çevrenin Tanımlanması,
- Kurumsal Yönetim,
- Organizasyonel Açından Fırsatlar ve Riskler,
- Strateji ve Kaynak Yönetimi,
- İş Modeli,

- Performans Değerlendirmesi,
- Geleceğe Bakış ve Gelecek Hedefleri,
- Finansal Tablolar ve Ekonomik Göstergeler,
- Analitik Yorumlar

Entegre raporlama işletmelere birçok yenilik getirmiştir bu yenilikler ve faydalarını şu şekilde sıralanabilir (King ve Roberts,2017:101):

- Kurumun birçok fonksiyonu arasında iş birliği sağlar,
- İşletmenin içinde bulunduğu sosyal çevrenin tanınmasına yardımcı olur,
- Kurumun operasyonlarının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur ve böylece önemli faktörlerin fark edilmesini sağlar,
- İşletmenin stratejik düşünmede ilerleme sağlar,
- Rapor hazırlama sürecinin hızlandırır,
- Bilgi toplama kalitesi artar, oluşturulan bilgilerin karşılaştırılabilir ve finansal olan ve finansal olmayan bilgilerin olduğu bir doküman oluştur,
- Çalışanların entegre düşünmesine yardımcı olur,
- Farklı departmanlar arası iş birliği sağlayarak ortak iş yapma kültürünün gelişmesine yardımcı olur,
- Kurum için önemli olan konulara odaklı rapor hazırlamayı sağlar,
- İşletmedeki finansal olmayan değerlerin fark edilmesini sağlar,
- Projeleri bütüncül bakış açısıyla değerlendirilmesini sağlayarak stratejik düşünme yeteneğini geliştirir,
- Uzun vadeli planların yapılmasını sağlar,
- Şeffaflığı artırarak paydaşlarda güvenin artmasını sağlar,
- Çevresel, sosyal ve yönetim ile ilgili konularda toplumu bilgilendirir,
- İç ve dış raporlamayı birleştirerek raporlama maliyeti azaltılmış olur,
- Çalışanlara şirketi ve geleceği düşündürerek çalışanlarını kurumun bir parçası haline getirir,
- Kuruluş da inovasyonu destekler,
- İşletme içi risklerin daha iyi görünmesiyle, işletme, gelebilecek tehditlerin keşfini sağlar.

IIRC ve diğer kuruluşların 2014 yılında entegre raporu sunan işletmeler arasında yaptığı ankete göre şu sonuçlar ortaya çıkmıştır (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 81).

Katılımcıların:

- %94'ü değer yaratma anlayışını geliştirdiğini,
- %84'ü veri kalitesini artırdığını,
- %79'ü karar alma süreçlerini iyileştirdiğini,
- %78'ü amaç ve hedeflere ilişkin yönetim kuruluyla daha iyi iş birliği sağladığını,
- %68'ü risk ve fırsatların daha iyi anlaşılmasını sağladığını ifade etmişlerdir.

Çalışmanın bundan sonraki kısmında Türkiye Sınai Kalkınma Bankası 2016 entegre raporu incelenecektir.

3.5 Entegre Raporlamanın Zorlukları

Aras ve Sarioğlu'nun 2015 yılında hazırladıkları rapora göre entegre raporunun zorlukları şunlardır (Aras ve Sarioğlu, 2015:82);

Kısalık paradoksu: Entegre raporlarının temel amaçlarından biride kısa bir rapor oluşturmaktır. Fakat birçok işletme kısa rapor oluştururken zorlanmakta bazı işletmelerin de hazırladığı raporun içeriği anlamsız olmaktadır.

Özgün bir hikaye anlatma: Entegre raporları işletmelere kendi hikayelerini hazırlama süreci tanır fakat bazı işletmeler Entegre Raporlama Çerçevesi'ndeki prensiplerini aynen uygulamakta olup özgün bir rapor oluşmamaktadır.

Ufku genişletme: Entegre raporları işletmelerin hem geçmiş hem de gelecekteki faaliyetlerini içermektedir. Fakat bazı kurumlar sadece geçmiş ve şimdiki süreçteki faaliyetlerinde boğulmakta ve amacına ulaşmamış bir rapor hazırlamaktadırlar.

Performansı yeniden gözden geçirme: 26 ülkeden 100 şirketle yapılan entegre raporlama araştırmasına göre şirketlerin içerik öğelerini anlamada zorlanmadığı fakat kılavuz ilkelerini anlamakta problem yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca işletmelerin %74'ü finansal olmayan performanslarına ilişkin veriler sunmaktadır.

4. ENTEGRE RAPORLAMA: TÜRKİYE SINAI KALKINMA BANKASI

1950 yılında, Dünya Bankası, T.C. Merkez Bankası desteği ve ticari bankaların pay sahipliği ile Türkiye Sınai Kalkınma Bankası İstanbul'da kuruldu. Banka kurulduğundan buyana kurumsal bankacılık, yatırım bankacılığı ve danışmanlık alanlarında hizmet vermektedir (www.tskb.com.tr/tr/hakkimizda/bizi-taniyin, Erişim tarihi: 02.11.2017). TSKB, Türk finans sektöründe ilk entegre raporu hazırlayan banka olma özelliği taşıdığı için önem arz etmektedir. İlki 2016 yılında hazırlanan bu rapor TSKB'nin finansal olan ve finansal olmayan bilgilerini içermektedir. TSKB, entegre raporunda tüm sermaye öğelerini incelemektedir. Hazırlanan bu rapor belirlenen Raporlama

Çerçevesinin genel ilkeleri ve içeriği göz önünde bulundurularak hazırlanmaya çalışıldığı görülmektedir. TSKB'nin hazırladığı bu ilk raporda Banka'nın dünden bugüne gelişimi, yarattığı değeri ve önemli yapıtaşları aktarılmıştır. TSKB'nin misyonu *“Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınması için girişimcilere finansman, aracılık ve danışmanlık desteği sağlamak, sermaye piyasasının gelişmesinde sürekli rol almak, müşterilerimize, hissedarlarımıza, çalışanlarımıza ve diğer paydaşlarımıza artan oranda katma değer yaratmak”* vizyonu ise *“Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınmasında öncü banka olmak”* tır (TSKB Entegre Rapor 2016:21-22).

4.1. TSKB Entegre Raporunun İçerik Öğeleri

Finansal bir kuruluş olarak ilk defa yayınlanan entegre raporu bundan sonra entegre raporu hazırlamak isteyen kuruluşlarca örnek alınacağı için önem arz etmektedir. Çalışmanın bundan sonraki kısmında finansal bir kuruluş olan Türkiye Sınai ve kalkınma bankası ilk olarak yılı 2016 için hazırlanan Entegre Raporunun içeriği anlatılacaktır

4.1.1. Kurumsal Görünüm ve Dış Çevre

Entegre raporlamada kurumsal görünüm ve dış çevre başlığı altında işletmenin ne iş yaptığı ve çalıştığı koşullardan bahsedilmektedir. TSKB'nin 2016 yılı için hazırladığı Entegre Raporunda kurumsal görünümünden şu şekilde bahsedilmektedir: (TSKB, *“Entegre Rapor 2016:1-23*)

TSKB, uluslararası fon kaynaklarını çeşitlendirmektedir. Bu amaçla yaptığı çalışmalar şöyledir;

- Kalkınma kurumlarıyla 6 tane fon anlaşması imzalamıştır.
- KOBİ ve orta ölçekli işletmelere fon sağlayabilmek için Avrupa Yatırım Bankası (EIB)'la 100 000 000 Euro değerinde kredi almıştır.
- Yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği projelerine kaynak sağlayabilmek için Alman Kalkınma Bankası'ndan (KfW) 150 000 000 Euro ve Avrupa Yatırım Bankası'ndan (EIB) 100 000 000Euro değerinde kredi anlaşması imzalamıştır.
- Jeotermal enerji projeleri için Dünya Bankası (IBRD) ile 150 000 000 ABD doları kredi imzalanmıştır.

I. TSKB'nin, Kadın istihdamına verdiği önem çeşitli çalışmalarına da yansımıştır;

2016 yılında kadın istihdamını destekleyen kurumlara fon sağlamak amaçlı Fransız Kalkınma Ajansı (AFD) ile 100 milyon Euro değerinde kredi alınmıştır.

Entegre Raporunda dış çevre *“kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma yeteneğini etkileyen teknolojik, yasal, ticari, toplumsal, çevresel ve siyasi unsurları kapsar”* şeklinde yorumlanmaktadır (Ercan ve Kestane,2017:19). TSKB'nin 2016 yılı için hazırladığı Entegre Raporunda dış çevre ise ekonomik görünüm ana başlığının; dünya ekonomisi, Türkiye ekonomisi ve Türk bankacılık sistemi alt

başlıkları ile ele alınmıştır. TSKB'nin bu bölüm için hazırladığı bilgilerin bazıları ise şöyledir (TSKB Entegre raporu,2016:9-15);

Küresel büyümede ılımlı seyir devam etmektedir ve raporda dünya ekonomisi için şunlar söylenmiştir;

- Gelişmiş ülkeler 2016 yılı için ortalama 1,6 büyürken, 2017 yılı için 1,8 büyüme beklenmektedir.
- Gelişmekte olan ülkeler ise 2016 yılı için 4,2 büyürken, 2017 yılı için 4,6 büyüme beklenmektedir.
- 2016 yılında küresel büyüme tahmininde düşüş gözlenmektedir.
- Çin piyasasında düşüş yaşanmakta, Hindistan büyümeye devam ederken, Rusya ve Brezilya ise resesyondan çıkmıştır.

II. Finansal piyasalara bakıldığında ise değişen eğilimler görülmektedir ayrıca finansal piyasalar için şunlar söylenmiştir;

- ABD faizleri yükselmiştir.
- ABD 10 yıllık tahvil faizi yılbaşında %2,27'iken %2,44 yılı bitirmiştir.
- Doların güçlenmesi gelişmekte olan ekonomileri kötü etkilemektedir.
- Çin' borsası %12 düşerek en çok kaybeden borsa olmuştur.
- Avrupa borsaları %3 oranında değer kaybına uğramıştır.
- Gelişmekte olan ülkelerin borsaları %9 değer kazanmıştır.
- ABD S&P'de %10 yükselmiştir.
- Petrolde ise arzın kesintisi fiyatta artışa neden olmuştur.

Hazırlanan raporda Türkiye ekonomisi için ise şunlar söylenmiştir:

- Türkiye ekonomisi 2016'nın üçüncü çeyreğinde %1,8 daralırken 2016 yılının ilk dokuz aylık döneminde büyüme oranı %2,2 olmuştur.
- Hane halkı tüketimi %3,2 azalmıştır.
- Tarımda %7,7 turizmde %8,4 ve ulaştırmanın etkisiyle hizmetlerde ve ağırlığı yüksek olan sanayi üretiminde %1,4 düşüşler yaşanmıştır.
- GSYH'de %2,66 oranında düşüş yaşanmıştır.
- Eylül 2016 yılı sonunda Türkiye ekonomisinin büyüklüğü 2,5 trilyon TL'dir.
- İhracattaki düşüşler sürerken, ithalat artmıştır.
- 2016 yılında Cari açık 32,6 milyar ABD dolarına yükselmiştir.
- BIST yıldızlar pazarı 2016 yılını yükselerek 78.138 seviyesinde tamamlamıştır.

III. Hazırlanan raporda 2016 yılı bankacılık sektörü için ise şunlar söylenmiştir:

4.3. İş Modeli ile Değer Yaratma ve Performans Sonuçları

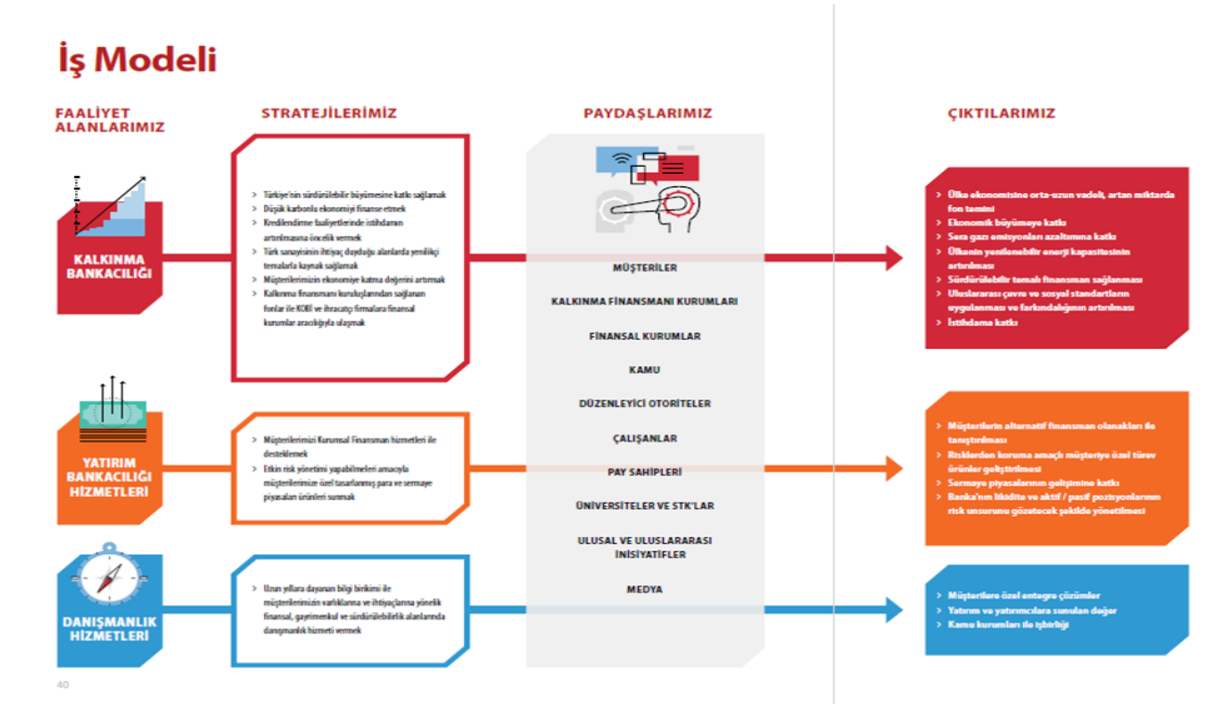
İş modeli kavramı çok tartışılan bir kavram olmasına rağmen tanımı üzerine ortak bir kaniya varılamamıştır fakat kavram geniş bir şekilde tanımlanacak olursa: “Şirketin para kazanmak için gerçekleştirdiği faaliyetler (uzmanlık), bu faaliyetler için ihtiyaç duyduğu kaynak ve ilişkiler (girdiler), kullandığı kaynaklar ve ilişkilerde yarattığı etkiler de dahil olacak şekilde çıktıları olabilir. İş modeli şirketin stratejisinin hayata geçmesini sağlayan temel unsurdur” (King ve Roberts, 2017: 79, Çeviren: Dr. Erkin ERİMEZ).

İş modeli, kuruluşun faaliyetleri ile stratejik hedeflerini karşılamayı amaçlayan kısa, orta ve uzun vadede oluşan değerler çıktısı ve sonuçlara dönüştürmede kullanılır ve zaman içinde yaratılan sermaye öğelerinde ki artışla, azalışla veya dönüşümlerle kendini gösterir (Ercan ve Kestane ,2017:16).

Bir entegre raporda iş modeli aşağıdaki temel öğelerle birlikte tanımlanır

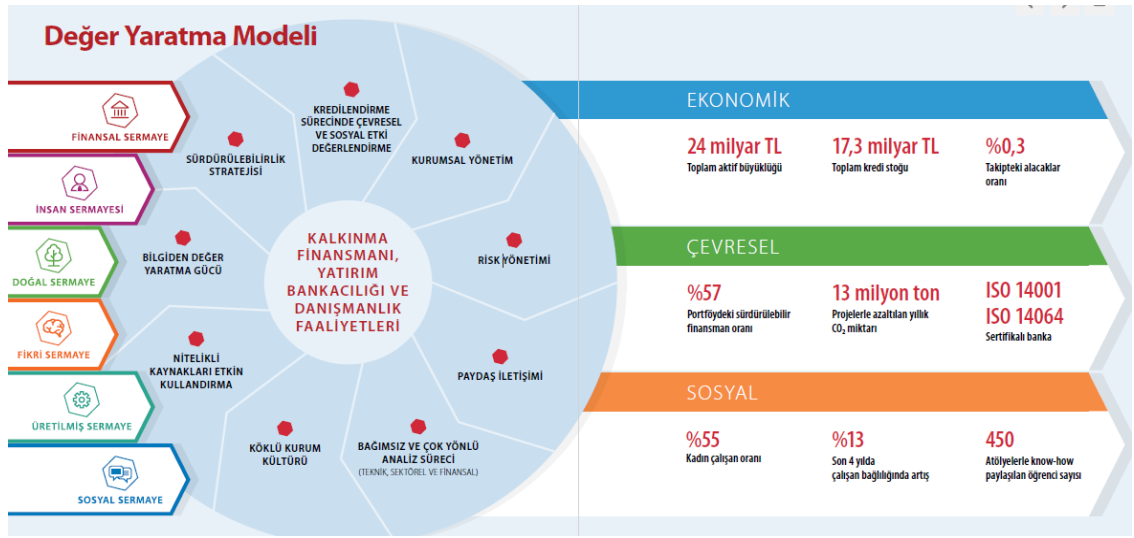
- Girdiler: Kuruluşun faaliyetleri için yararlandığı sermaye öğeleridir (IIRC, 2013:33):
- İş faaliyetleri: Bir kuruluşun faal olduğu işler.
- Çıktılar: İşletmenin ürünleri veya hizmeti ile atıklarıdır.
- Sonuçlar: Bir işletmenin girdisiyle çıktısıyla oluşturduğu pozitif veya negatif sonuçlardır.

Şekil 4. TSKB'nin İş Modeli



Kaynak: TSKB 2016 Entegre Raporu sayfa 40-41.

Şekil 5. TSKB'nin Değer Yaratma Modeli



Kaynak: TSKB 2016 Entegre Raporu sayfa 38-39.

Yukarıda Şekil 3 ve Şekil 4'de, TSKB'nin iş modelini ve iş modeline bağlı olarak değer yaratma biçimini göstermektedir. Gösterilen iş modeli kurumdan kuruma farklılık göstermektedir. Fakat genel hatlarıyla IIRC çerçevesine uygun olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmanın bundan sonraki kısmında TSKB'nin iş modeli temelinde sermaye öğeleriyle nasıl değer yarattığını, elde ettiği çıktıları ve performansı incelemektir.

4.3.1. Finansal Sermaye

Bir işletmenin üretimini veya hizmetini yapabilmesi için kullandığı fon havuzudur. Ayrıca işletmeler hem kendileri için hem de diğerleri (Paydaşlar ve Toplum) için değer yaratır. Aşağıdaki tabloda TSKB'nin hazırladığı rapora göre finansal sermaye ile yarattığı değerler verilmiştir (TSKB, "Entegre Rapor 2016:68-80).

Şekil 6. Finansal Sermayesinin Kurumsal ve Toplumsal Yarattığı Değer ile Performansı

GİRDİ	KURUMSAL DEĞER	TOPLUMSAL DEĞER	PERFORMANS SONUÇLARI
FINANSAL SERMAYE	Kaynak çeşitliliği artı. Orta ve uzun vadeli fon temini ve kullandırma sağlandı. Devlet garantili fonlara ulaşım kolaylığı sağlandı.	Sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlandı. Güvenilir çözüm ortağı oldu. Müşteri ihtiyaçlarına cevap veren yapılan dırılmış ürünler oluşturuldu. Güçlü hisse senedi performansı gerçekleş tirildi.	%75'ini Yatırım ve APEX Kredilerini n oluşturduğu bir portföy. %15 gider/gelir oranı. %17,6 özsermaye kârlılığı %57Kredi portföyünde sürdürülebi lir temalı fonlar

Kaynak: TSKB 2016 Entegre Raporu sayfa 64-65.

Ayrıca TSKB'nin 2016 yılında öne çıkan diğer performans göstergeleri şöyledir:

- 1,8 milyar ABD doları tutarında kredi kullandırmıştır.
- Faaliyet gelirleri toplamı 772,5 milyon TL olmuştur.
- TSKB'nin net kârı 476,4 milyon TL olmuştur.
- Kredi sözleşmelerinin %38'ini yeni müşterilerle imzalamıştır.
- Kredilerin yaklaşık %70'ni yatırım, %25'ini işletme ve yaklaşık %5'ini ise APEX kredileri oluşturmaktadır.
- Kullanılan kredilerin yarısından fazlası uzun vadeli krediler oluşturmaktadır.
- Enerji verimliliği içinde 122 projeye destek vererek yaklaşık 750 milyon ABD doları kaynak sağlamıştır.
- 8,2milyar ABD dolarına tutarında reel sektöre destek sağlamıştır.

4.3.2. İnsan Sermayesi

İnsanların yeterlilikleri, kabiliyetleri, deneyimleri, motivasyonlarıdır. Aşağıdaki tabloda TSKB'nin hazırladığı rapora göre insan sermayesi ile yarattığı değerler verilmiştir(TSKB, "Entegre Rapor 2016:82-87).

Şekil 7. İnsan Sermayesinin Kurumsal ve Toplumsal Yarattığı Değer ile Performansı

İNSAN SERMAYESİ	KURUMSAL DEĞER	TOPLUMSAL DEĞER	PERFORMANS SONUÇLARI
	<ul style="list-style-type: none">• Nitelikli insan kaynağı gücü• Rekabet gücü• Çalışan memnuniyeti ve bağlılığı Büyük TSKB Ailesi	<ul style="list-style-type: none">• Topluma katma değer sağlayan p rojelerde imza• Toplumsal eşitliğe katkı• Nitelikli insan kaynağı• İstihdama katkı	<ul style="list-style-type: none">•Yönetim kadrosunda: Kadın: %56, Erkek %44• Kişi başı ortalama eğitim saati:55,9• Memnuniyet anketine %95 katılım

Kaynak: TSKB 2016 Entegre Raporu sayfa 64-65.

Ayrıca TSKB'nin 2016 yılında öne çıkan diğer performans göstergeleri şöyledir:

- TSKB'nin toplam çalışan sayısı 567'dir. Bunlardan 319'u bankacılık kadrosunda yer almaktadır. Çeşitliliğe ve fırsat eşitliğine önem veren TSKB'nin Bankacılık kadrosunda yer alan 176 çalışan kadın iken 143'ü erkektir.
- 2010 yılından bu yana toplam 7 kere Kariyer Atölyeleri düzenlenmiş, bu atölyelerde 28 ders verilmiş, 255 öğrenci katılmış, 89 MT yetiştirilmiştir.
- 2016 yılında TSKB bankacılık kadrosu kapsamında 307 kişi ile memnuniyeti anketi düzenlemiş ve ankete katılım oranı yaklaşık %95tir.
- TSKB Vakıfları, yaklaşık 1.400 kişinin sağlık ve emeklilikle ilgili tüm yükümlülüklerini yapmaktadır.

4.3.3. Doğal Sermaye

İşletmenin üretim sağlayabilmesi için gerek olan hava, su, toprak, maden, orman, biyo-çeşitlilik ve ekosistem sağlığıdır (IIRC, 2013:12). Aşağıdaki tabloda TSKB'nin hazırladığı rapora göre doğal sermayesi ile yarattığı değerler verilmiştir(TSKB, "Entegre Rapor 2016:90-95):

Şekil 8. Doğal Sermayesinin Kurumsal ve Toplumsal Yarattığı Değer ile Performansı

	KURUMSAL DEĞER	TOPLUMSALDEĞER	PERFORMANS SONUÇLARI
DOĞAL SERMAYE	<ul style="list-style-type: none">Fon sağlayıcı ve paydaşların beklentilerini karşılayan sorumlu bankacılık anlayışıPaydaşlar nezdinde artan itibarÇevresel ve sosyal risklerin azaltılması ve yönetilmesi	<ul style="list-style-type: none">Düşük karbonlu ve çevre dostu ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkıTürkiye'de yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve kaynak verimliliği uygulamalarının gelişimine katkı	<ul style="list-style-type: none">Kredi portföyünün %57'si sürdürülebilir temalı fonlar13 milyon ton CO₂e emisyonu azaltımına destekSon 3 yılda paydaşların 15.000 ton karbon ayak izinin silinmesi%100 yeşil enerji kullanımı ve karbon sıfır banka

Kaynak: TSKB 2016 Entegre Raporu sayfa 64-65.

Ayrıca TSKB'nin 2016 yılında öne çıkan diğer performans göstergeleri şöyledir:

- TSKB destek verdiği projelerle Türkiye'de yaklaşık 8,5 milyon ton karbon salımında azalmasına katkıda bulunmuştur ve son üç yılda yaklaşık 15.000ton karbon sıfırlanmıştır.
- TSKB, kâğıt tüketimini azaltmayı da hedeflemektedir.
- Elektrik tüketimi 2014 yılında 62kWh/m² iken 2016 yılında 54kWh / m²'dir.
- Su tüketimi 2014 yılında 19 m³ iken 2016 yılında 18,9m³'tür.

4.3.4. Fikri Sermaye

Bir işletmeye ait patentler, telif hakları, yazılımlar, haklar, lisanslar, fikri mülkiyet, sistemler, prosedürler ve protokoller gibi bilgiye dayalı maddi olmayan varlıklardır. Aşağıdaki tabloda TSKB'nin hazırladığı rapora göre fikri sermayesi ile yarattığı değerler verilmiştir (TSKB, "Entegre Rapor 2016:97-103):

Şekil 9. Fikri Sermayesinin Kurumsal ve Toplumsal Yarattığı Değer ile Performansı

	KURUMSAL DEĞER	TOPLUMSALDEĞER	PERFORMANS SONUÇLARI
FIKİRİ SERMAYE	<ul style="list-style-type: none">Yenilikçi ürünler ve hizmetlerDüşük takipteki alacaklar oranıGelir çeşitlendirmesi	<ul style="list-style-type: none">Çözüm odaklı bankacılık hizmetleriİştiraklerimizle müşterilerimize sunulan entegre çözümlerGeniş perspektifli sektör raporları	<ul style="list-style-type: none">Türkiye ve CEEMEA bölgesinin ilk Yeşil / Sürdürülebilir Tahvil ihracı2016 yılında yayınlanan toplam 192 adet sektörel rapor/analiz çalışmasıÇevresel sosyal risk değerlendirmesini kredi sürecine entegre eden ve modelleyen ilk banka%0,3 takipteki alacaklar oranı

Kaynak: TSKB 2016 Entegre Raporu sayfa 64-65.

Ayrıca TSKB'nin 2016 yılında fikri sermayesi ile öne çıkan diğer performans göstergeleri şöyledir:

- International Financing Review Dergisi IFR 2016 "Yılın Sürdürülebilir Tahvili" Ödülü" ne hak görmüştür.
- Global Capital Avrupa, Orta Doğu ve Afrika Bölgesinde "Yılın Yeşil /Sürdürülebilir Tahvil İhracı" Ödülüne hak görmüştür.
- LEED Green Associate sertifikalı gayrimenkul değerlendirme uzmanları ile "Yeşil Binaların Değerlemesi" ve "En İyi ve En Yüksek Kullanımda Yeşil Değer Analizi" hizmetlerini sunmaktadır.
- 2008 ve 2014 yıllarında "Gayrimenkul Danışmanlığı" kategorisinde "Türkiye'nin En İyi Gayrimenkul Değerleme Şirketi" ve "Türkiye'nin En İyi Gayrimenkul Danışmanı" seçilerek ödüllendirilmiştir.

4.4.5. Üretilmiş Sermaye

Bir işletmenin mal veya hizmet üretimi için ihtiyaç duyduğu duran varlıklarıdır yani; binalar, ekipmanlar, köprüler, limanlar gibi.

Aşağıdaki tabloda TSKB'nin hazırladığı rapora göre üretilmiş sermayesi ile yarattığı değerler verilmiştir (TSKB, "Entegre Rapor 2016:104-107).

Şekil 10. Üretilmiş Sermayesiyle Kurumsal ve Toplumsal Yarattığı Değer ile Performansı

ÜRETİLMİŞ SERMAYE	KURUMSAL DEĞER	TOPLUMSAL DEĞER	PERFORMANS SONUÇLARI
	<ul style="list-style-type: none">• İş süreçlerinde verimlilik artışı• Bilginin kurumsallaştırılması	<ul style="list-style-type: none">• Müşteri ihtiyaçlarına zamanında ve hızlı yanıt verme• Artan müşteri memnuniyeti	<ul style="list-style-type: none">• Süreçlerde verimlilik• İştiraklerle entegre hizmet binası• Sağlıklı, verimli ve ergonomik çalışma ortamı• %15 gider/gelir oranı (bankacılık sektör ortalama %40,1)

Kaynak: TSKB 2016 Entegre Raporu sayfa 64-65.

Ayrıca TSKB'nin 2016 yılında öne üretilmiş sermayesi ile öne çıkan diğer performans göstergeleri şöyledir:

- On-line olarak görüntülü konuşmaya ile iletişim çalışmaları ve mobil üretkenlik artırılmış, iş seyahatlerinde optimizasyon sağlanarak karbon emisyonu azaltılmıştır.
- Çeşitli altyapı onarımı ve mekân değişiklikleriyle çalışan memnuniyeti en üst seviyede çıkarılmıştır.

4.4.6. Sosyal ve İlişkisel Sermaye

Çalışanlar, müşteriler, rakipler, medya, paydaşlar, STK'lar, tedarikçiler, finansal kurumlar, üniversiteler ve sosyal sorumluluk projeleri kapsamında yapılan kültür ve sanata sürdürülebilir destek, sıfır karbon konseri ve çalışmaları ile gönüllü yatırımlardır (Ercan ve Kestane ,2017:23). Aşağıdaki

tabloda TSKB'nin hazırladığı rapora göre sosyal ve ilişkisel sermayesi ile yarattığı değerler verilmiştir (TSKB, "Entegre Rapor 2016:108-115):

Şekil 10. Üretilmiş Sermayesiyle Kurumsal ve Toplumsal Yarattığı Değer ile Performansı

SOSYAL VE İLİŞKİSEL SERMAYE	KURUMSAL DEĞER	TOPLUMSAL DEĞER	PERFORMANS SONUÇLARI
	<ul style="list-style-type: none">• Paydaşlar nezdinde artan itibar• Ulusal ve uluslararası tanınırlık• Nitelikli insan kaynağını çekme gücü• İç kapasite artışı	<ul style="list-style-type: none">• Nitelikli insan kaynağı gücüne katkı• İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik alanlarında paydaşlar nezdinde farkındalık yaratma• Topumda fırsat ve cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi• Kamu otoriteleriyle mevzuat düzenlemelerinde görüş ve bilgi paylaşımı	<ul style="list-style-type: none">• Cevreciyiz.com aracılığıyla sürdürülebilirlik alanında bilinçlendirme• İKSV Sıfır Karbon konserlerle sanata destek• Patara Antik Kenti'nde yapılan kazı çalışmalarıyla kültüre destek

Kaynak: TSKB 2016 Entegre Raporu sayfa 64-65.

- 2014 yılından buyana sponsor olduğu konserlerde sanatçıların ve konukların ulaşımından kaynaklanan karbon emisyonunun tamamını Gold Standard Karbon Kredisi ile en aza indirmişlerdir.
- Çevre dostu fikirlerin olduğu cevreciyiz.com'un sosyal medyadaki takipçi sayısı 50.000'e ulaşmıştır.
- Öğrenci Kulüpleri ve üniversitelerdeki kariyer günleri gibi etkinliklerde öğrencilerle iletişime geçilmektedir.
- TSKB, DEİK, TÜSİAD, Global Compact ve SKD gibi derneklerdeki birçok çalışmalara katılmaktadır.
- Fırsat eşitliğine önem veren TSKB Fransız Kalkınma Ajansı'ndan 2016'da 100,000,000 £ tutarında kadın istihdamı ve iş sağlığı-güvenliği için kredi almıştır.

5. RİSK VE FIRSATLAR

Entegre Raporunda risk ve fırsatlar bölümü işletmenin orta ve uzun vadede spesifik risk ve fırsatlarını içermektedir. TSKB' de bu bölümü "İç Sistemler" üstlenmektedir. Burada olası riskler incelenip ilgili bölüme iletir. Bu bölümde teftiş kurulu başkanlığı çeşitli birimlerinde denetim, inceleme ve soruşturma çalışmaları yürütülmektedir. TSKB' de risk yönetimi politikaları ve uygulamaları, Yönetim Kurulu tarafından belirlenmiş yazılı standartlardan oluşmaktadır. TSKB'nin karşılaştığı temel riskler şunlardır;

- Kredi riski,
- Aktif pasif yönetimi riski yani; piyasa riski, yapısal faiz oranı riski, likidite riski,
- Operasyonel riski.

6. STRATEJİ VE KAYNAK AKTARIMI

Bir entegre raporu bu bölümde: Kuruluşun hedefi nedir ve buraya nasıl ulaşmayı amaçlamaktadır? Sorusuna yanıt vermelidir

TSKB Entegre Raporunda bu bölüme genişçe yer vermiştir;

- Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınmasına destek vermek.
- Tüm bankacılık hizmetlerinde uzun vadeli ortaklık esasıyla hareket etmek.
- Müşterilerine ve yatırımcılara sunduğu azami katma değer yaratma hedefine devam etmek.
- "Kurumsal Yönetim" ilkelerine tam uyumuyla adil, şeffaf, hesap verebilir ve sorumlu bankacılığı hedeflemektedir.
- İklim değişikliği ile mücadeleye kaynak aktarılmak.
- TSKB çevreci anlayışıyla bugüne kadar 122 projeye yaklaşık 750,000,000 \$ kaynak sağlamıştır.

SONUÇ

Türkiye'de finans sektöründe ilk kez TSKB tarafından 2016 yılı için hazırlanan entegre raporu IIRC çerçevesi dahilinde içerik öğeleri ve ilkeleri incelenmiş ve değerlendirmeler sonucunda aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır.

Rapor;

- Şeffaflık, hesap verebilirlik, adil yönetim ve sorumluluk ilkelerine bağlı olarak açıklanmıştır.
- İşletmenin vizyonu, misyonu belirtilmiştir.
- Sermaye öğelerine ve kurumsal yönetime yer verilmiştir
- Değer yaratma modeli açıklanmıştır.
- Finansal olan ve olmayan bilgilere yer vermiştir.
- Sürdürülebilirlik çalışmaları açıklanmış, çevresel- sosyal- ekonomik çalışmalara değinilmiştir.
- Kaynak aktarımı ve strateji, risk yönetimi, risk ve fırsatlara yer verilmiştir.
- Paydaşlarla ilişkiler açıklanmıştır.

Raporun Performans göstergelerinin bazıları ise şunlardır;

- %75' ini Yatırım ve APEX Kredilerinin oluşturduğu bir portföy,
- %17,6 öz sermaye karlılığı,
- %55 oranında kadın çalışan istihdamı,

- 50.000 çevreciyiz 'in sosyal medyadaki takipçi sayısı
- Kişi başı ortalama eğitim saati: 55,9

Entegre Raporlama Türkiye’de ve dünyada yeni bir raporlama biçimidir. Bu konuda 2010 yılında IIRC’nin kurulmuştur, Türkiye ise TKYD ve SKD 2011 yılında Entegre Raporlama Çalışma Grubunu kurdu, 2015 yılında TKYD, IIRC’nin Türkiye iletişim noktası oldu ve 2016 yılında da Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) kuruldu.

TSKB’nin oluşturduğu bu rapor Türkiye’de finans sektöründe ilk olduğu için önem arz etmektedir. Finans sektöründe ilk olmasından kaynaklı arkasından gelecek entegre raporların nasıl olması gerektiğine dair önemli bir kaynak olmakta ve finans kurumları için bir entegre raporu nasıl olmalıdır sorusunun cevabını vermektedir. Bu yönüyle literatüre önemli katkılar sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Altınay, A.T. "Entegre Raporlama ve Sürdürülebilirlik Muhasebesi", Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences Year, 3(25), 2016, 58.
- Aras, G. Ve Sarioğlu, G.U. (2015), "Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama", TÜSİAD Yayını.
- Elmacı, O. Ve Sevim Ş. (2017), "Entegre Raporlamada Küresel Gelişmeler ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi" International Journal of Social and Educational Sciences, Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi, VOL. 4, NO. 8, 18-36.
- Ercan, C., & Kestane, A. (2017), "Entegre Raporlama ve Türkiye'deki Uygulama Örnekleri Üzerine Bir Araştırma", Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(4), 73-86.
- GRI, (2013), "Integrated Reporting", <https://www.globalreporting.org/information/current-priorities/integrated-reporting/Pages/default.aspx>, (20.04.2013).
- IIRC, (2013), "International Integrated Reporting Council" Uluslararası ER Çerçevesi, 2013, 1-37.<http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.pdf>.(E.T:21.11.2017).
- Kaya, U. Aygün, D., Yazan, Ö. (2016), "Yeni Bir Kurumsal Raporlama Yaklaşımı Olarak Entegre Raporlama ve Dünyadaki Örnekleri Üzerine Bir Araştırma", KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 6(11).
- King, M. ve Roberts, L. (2017), (Çeviren: Dr. Erkin ERİMEZ) " Entegre Düşünce",Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları, No:10,1. BASIM.
- Köse, E., Çetinel, T. (2017), "Kurumsal ve Entegre Raporlama: Bir Araştırma", Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı.8, 155-181.
- Krzus, M. P. (2012),"Entegre raporlama: Şimdi değilse, ne zaman?"TKYD Kurumsal Yönetim Dergisi, Sayı:16, 64-67.
- Sevim, Ş.; Kestane, A. & Yılmaz, N.D. (2017), "Entegre Raporlamanın Yatırımcılar Açısından Analizi: Entegre Yatırım Analizi Algoritması", Vol:3, Issue:14; pp:154-170.
<http://www.entegreraporlamatr.org/en/integrated-reporting/what-is-integrated-reporting.aspx>: 18.12.2017).
- Topçu, M. ve Korkmaz, G., (2015), "Entegre Raporlama: Kavramsal Bir İnceleme", Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:30, Sayı:1, Yıl:2015, ss. 1-22.
- TSKB, Entegre Rapor 2016", http://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/TSKB_Entegre_Rapor_2016.pdf (E.T:10.12.2017).